

Eesti õdede migratsioonikavatsused ja selle mõju õdede vajadusele

Andres Võrk

15.09.2004

Järgnevalt

- **Migratsiooni-uuringu taustast**
- **Uuringu metoodika ülevaade**
- **Uuringu tulemused**
- **Migratsiooni mõju leidmine töötajate arvule ja koolitustellimusele**
- **Uuringu soovitused**
- **Mida edasi uurida õdede tööturu kohta**

Taust

Sotsiaalministeeriumil huvi 2003. a kevadel, kui paljud tervishoiutöötajad läheksid välismaale tööle peale Eesti liitumist EL-ga 1.mail 2004.

**Andres Vörk, Epp Kallaste, Marit Priinits:
“**TERVISHOIUTÖÖTAJATE MIGRATSIOON
EESTIST: migratsiooni potentsiaalne
suurus, mõju tervishoiutöötajate vajadusele
ja poliitikavalikud**”, PRAXIS 2004
Ametlik tutvustus 2004. juunis**

Uuringu eesmärk

- 1. Hinnata Eesti tervishoiutöötajate potentsiaalseid migratsioonivoogusid ja põhjuseid**
- 2. Hinnata võimalikku puudu- või ülejääki tervishoiutöötajate osas**
- 3. Esitada raamistik migratsiooni arvestamiseks tervishoiutöötajate vajaduse planeerimisel**

Väljarände prognoosi võimalused üldiselt

1. Teiste riikide kogemus, varasem EL-i laienemine

- Võimalikud piirid
 - Nt kogumigratsioon 1,1% (Portugal) – 7,3% (Ida-Saksamaa) elanikest 10 aasta jooksul (neto) peale ELiga liitumist
- Kui palju võimalik üle kanda?

2. Statistilised ja ökonomeetrilised mudelid

- Varasemate uurimustega leitud kvantitatiivsete seoste rakendamine

3. Arvamusuuringud

- Reeglina ülehindavad tegelikkust,
 - nt Ida-Saksamaal soovis ära minna 35% inimestest, tegelikult 7,3%
- Saab infot struktuuri kohta

Antud uurimuse komponendid

- **Ülevaade migratsiooni teoreetilistest põhjustest ja teiste riikide kogemusest**
 - Kvalitatiivsed järeldused Eesti jaoks
- **Kasutatud andmed**
 - Tervishoiuameti registriandmed ja andmed koolitustellimuse ning lõpetanute kohta
 - Küsitlus tervishoiutöötajate seas 2003. a nov-dets
- **Empiiriline analüüs**
 - Küsitlusandmete analüüs: kui palju, miks ja kuhu soovitakse minna
 - Stsenaariumid migratsiooni mõjust tervishoiutöötajate arvule ja koolitustellimusele

Küsitluse metoodika

Küsitluse ankeet

- Iseadministreeritav ankeetküsitlus
- Sarnane ankeet, mis Prantsusmaa Töö- ja Solidaarsusministeeriumi poolt kasutatud Ungaris, Poolas ja Tšehhis, lisaks Leedus (2001, 2002)
 - Sotsiaalministeeriumi poolt soovitud - saab võrrelda Eestit teistega
 - Lisati küsimusi sissetuleku, rahulolu jm kohta
 - Küsimused
 - Valikvastustega
 - Järjestamine
 - Arvküsimused (töötunnid, töötasu)
 - Lahtised vastused

Valimi moodustamise meetod

- **Registreeritud tervishoiutöötajatest kihistatud juhuslik valik. Kihid:**
 - Arstid
 - Hambaarstid
 - Õed
 - Ämmaemandad
- **TÜ residendid kõikselt**
- **TÜ ravi ja hambaravitudengid kõikselt**
- **Tartu ja TLN Meditsiinikooli tudengid kõikselt**

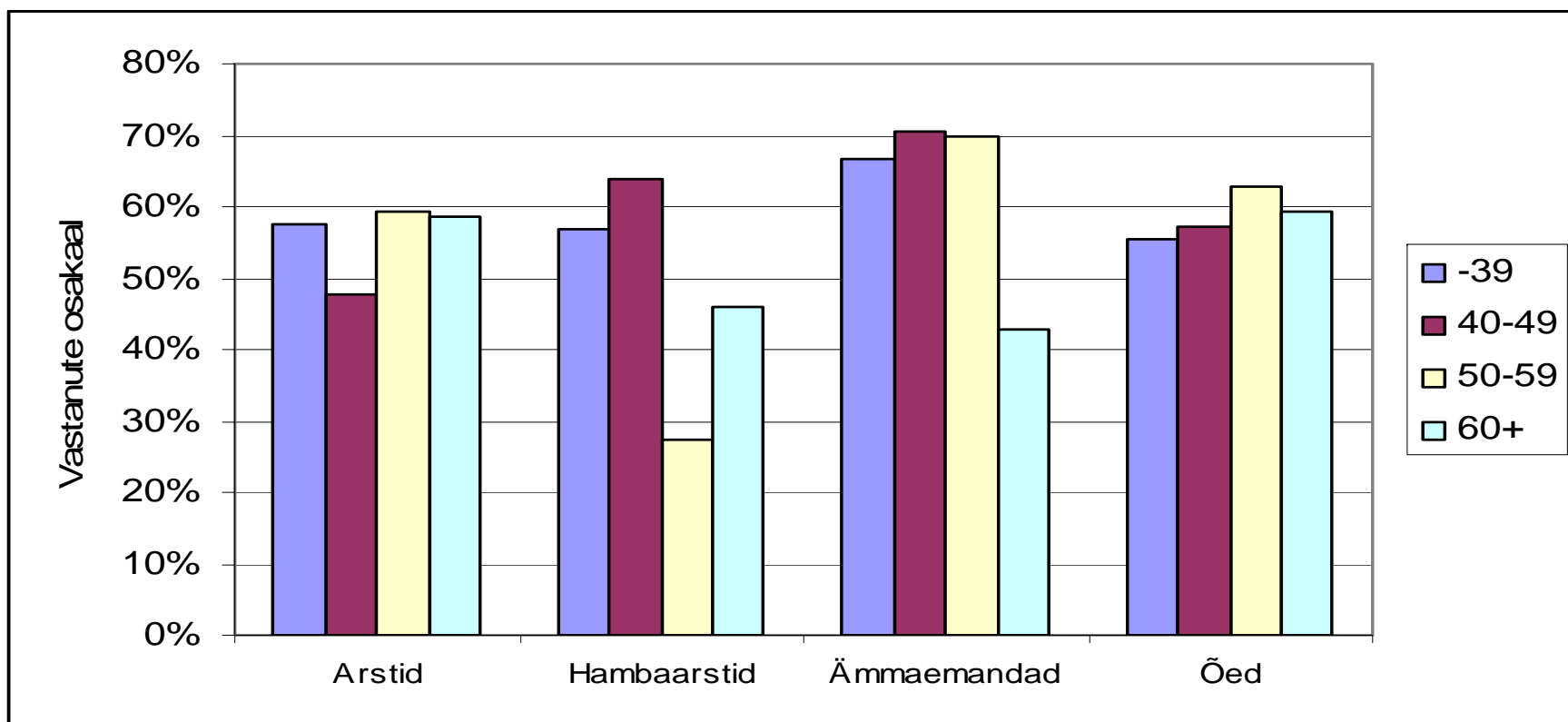
Ankeedi sisu

- **Üldandmed**
 - Vanus, lõpetamise aasta, ametikoht, töökoht
- **Sotsiaaldemograafiline taust**
 - Sugu, vanus, rahvus, perekonnaseis, ülalpeetavate arv, keelteoskus, elukoht, õppeedukus
- **Soov töötada välismaal**
 - Kui kindel soov?, Mis riigis?, Kui kauaks?, Miks?
 - Kui oluline on palk?
 - Info allikas
 - Tuttavate olemasolu välismaal
- **Varem välismaal viibimine**
- **Takistused välismaale minekuks**
- **Rahuolu praeguse tööga, töö kaotamise tõenäosus**
- **Sissetulek tööst, töötundide arv, ületundide arv**
- **Leibkonna toimetulek**

Valim ja vastanud

	Üldkogum, millest võeti valim	Võetud valim	Valimi osatähtsus üldkogumist	Inimesi, kellele saadeti ankeet	Vastused	Vastanute osakaal
Residendid	405	405	100%	373	196	52,7%
Töötajad	11855	2182	18,4%	2167	1220	56,3%
Arstid	3520	908	25,8%	899	494	54,9%
Hambaarstid	781	120	15,4%	118	58	49,2%
Õed	7187	1078	15,0%	1074	618	57,5%
Ämmaemandad	380	76	20,0%	76	50	65,8%
Kokku	12260	2587		2540	1416	56,5%

Vastamisprotsendid

Kadu kompenseeriti vanusrühmades kutsealati, arstidel veel ka soo lõikes

Järeloküsitus

- Valiti juhuslikult 100 mittevastanut
- Helistati töökohta

KOKKU	100	
Ei olnud kontakttelefoni	7	
Ei töötanud enam selles asutuses	26	
Töötas selles asutuses	67	
Telefoniga saadi kontakt	40	
Vastamata ankeedile	33	100%
Läheks välismaale tööle	13	39,4%
Ei läheks välismaale tööle	15	45,5%
Ei osanud vastata/oleneb...	5	15,1%

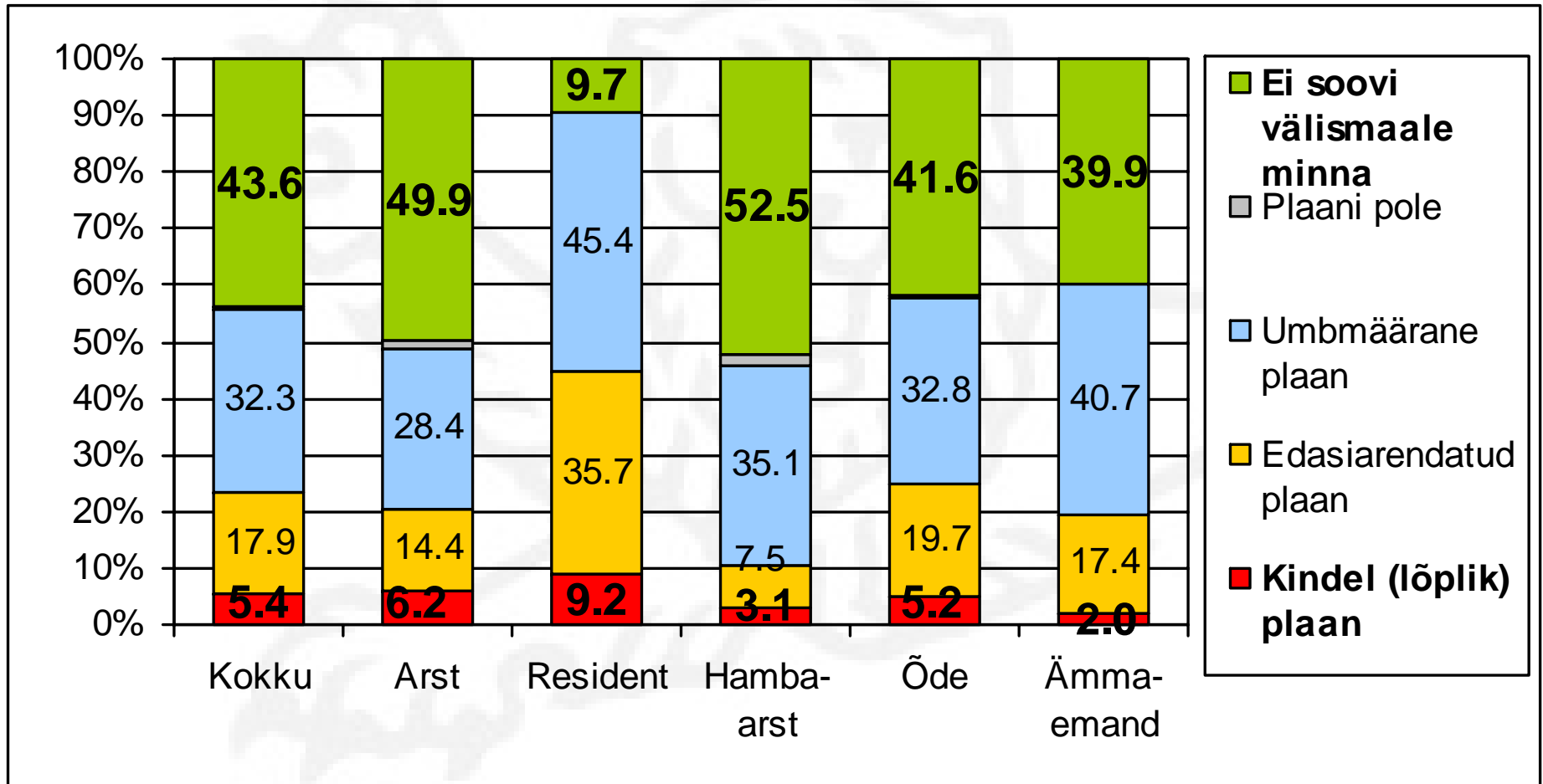
Küsitlusandmete analüüsi metoodika

- **Kirjeldav statistika (osakaalud, risttabelid)**
 - Kes kuhu miks millal kui kauaks
- **Analüüsi detailsus**
 - Kutsealati: arstid, hambaarstid, ämmaemandad, õed; tudengid, residendid
 - Sots.-dem. tegurid: vanus, rahvus, elukoht, perekonnaseis, rahuolu tööga, leibkonna toimetulek
- **Statistilised mudelid**
 - Millised tegurid on kõige olulisemad
 - Vanus, sissetulek, sots.dem. tegurid
- **Võrdlus muu Eesti elanikkonnaga**
 - Saar Polli küsitlus
 - EMOR
- **Võrdlus teiste riikide analoogsete küsitlustega**
 - Tšehhi, Poola, Ungari, Leedu

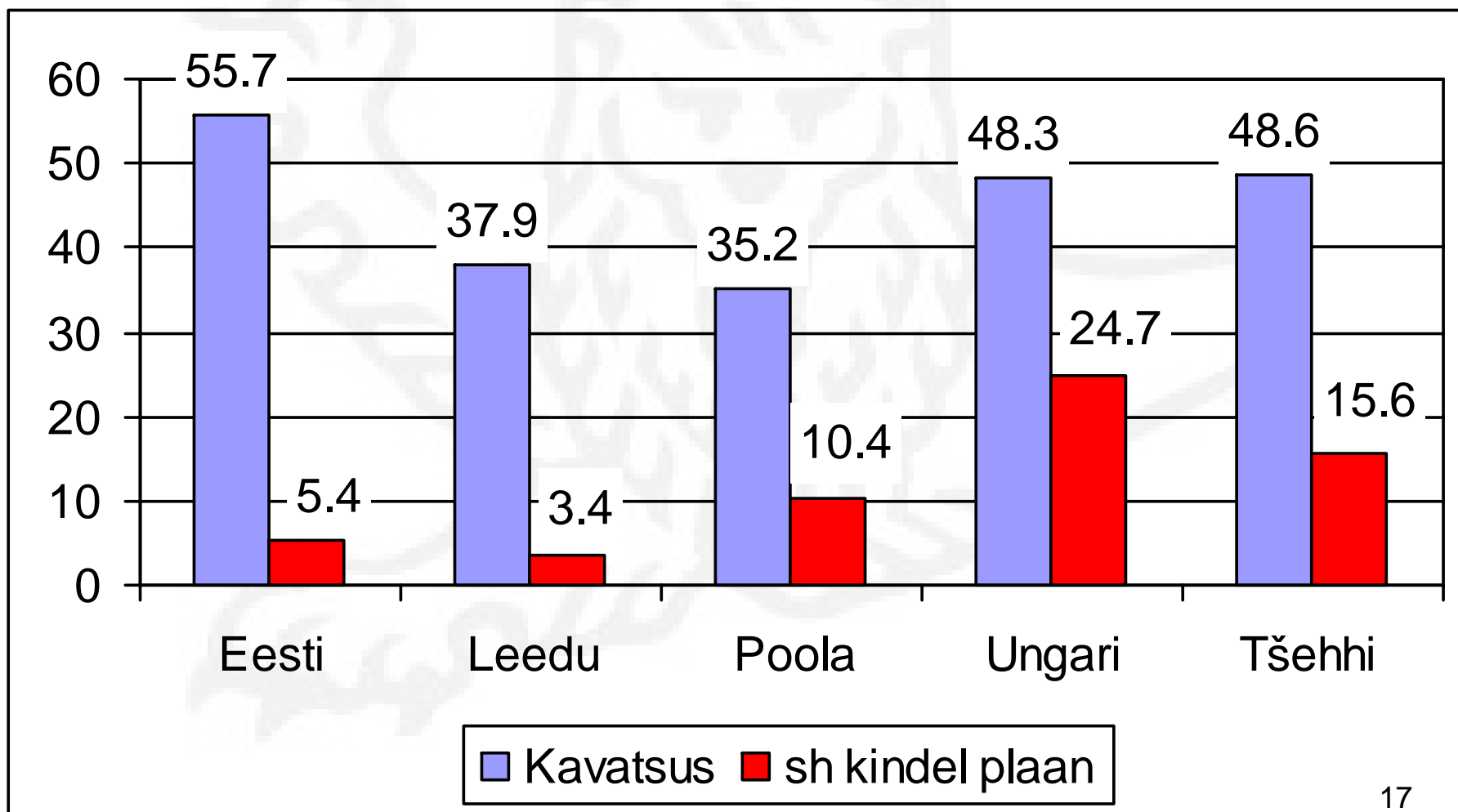

KÜSITLUSE LÜHIKOKKUVÕTE

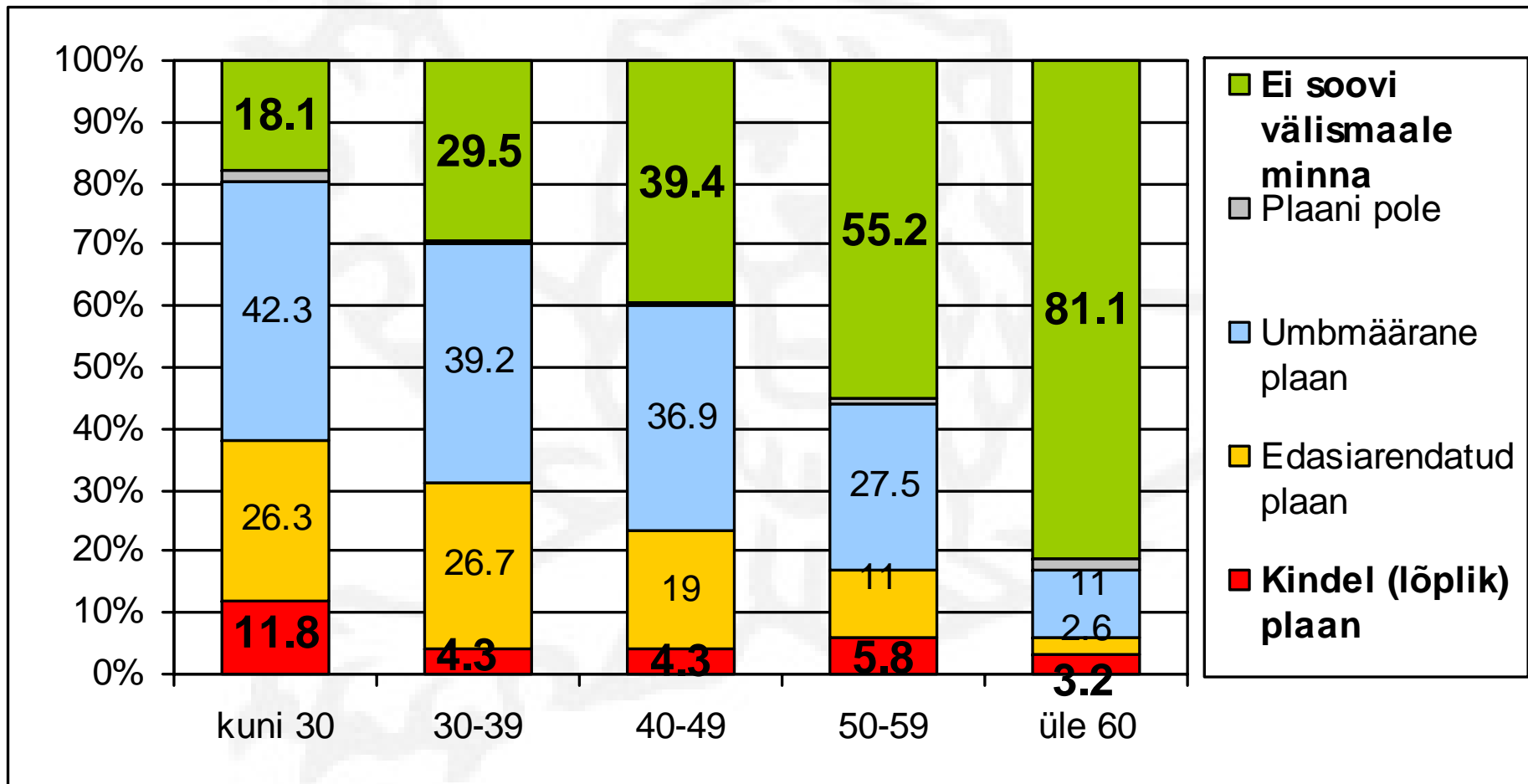
Välismaal töötamise plaan (%)

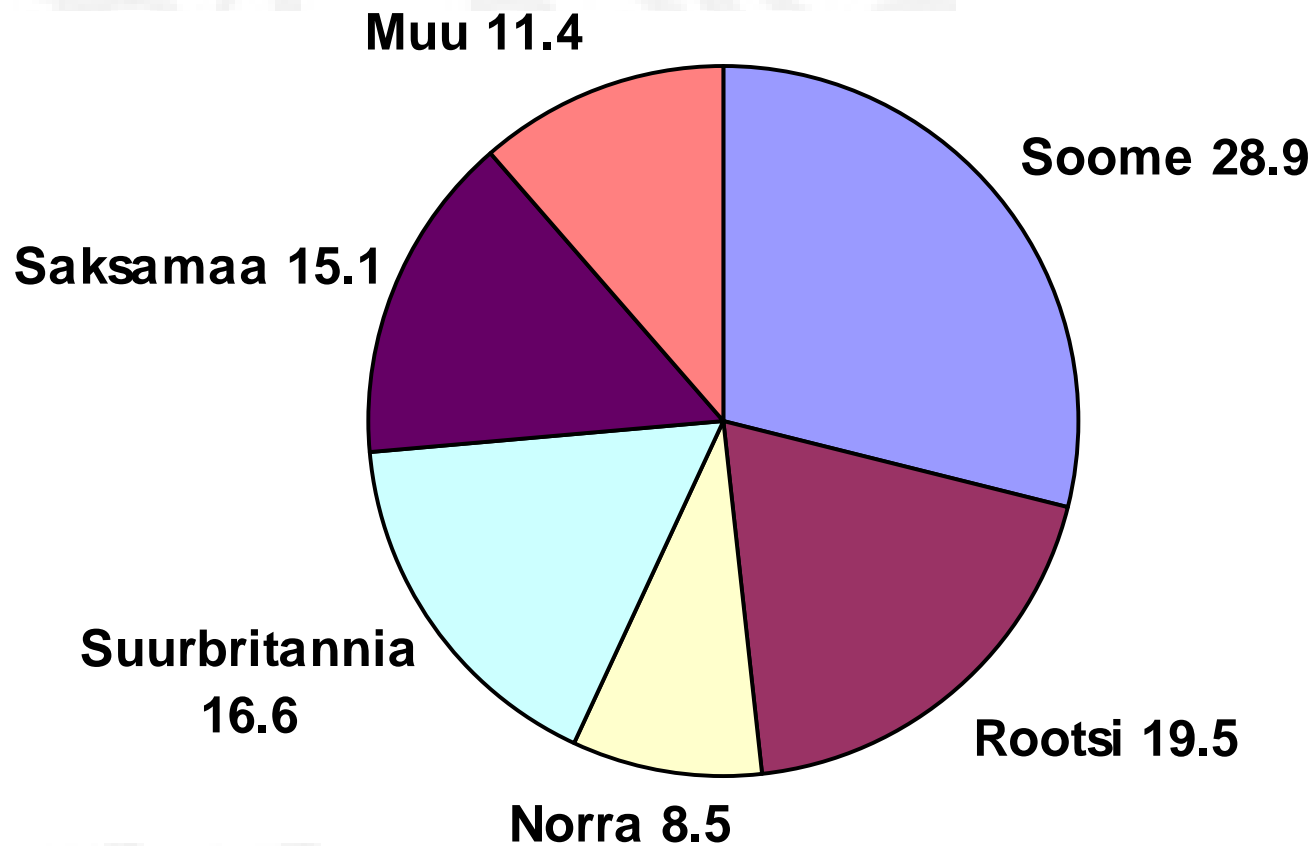
Välismaal töötamise soov võrreldes teiste riikidega (% tervishoiutöötajatest)

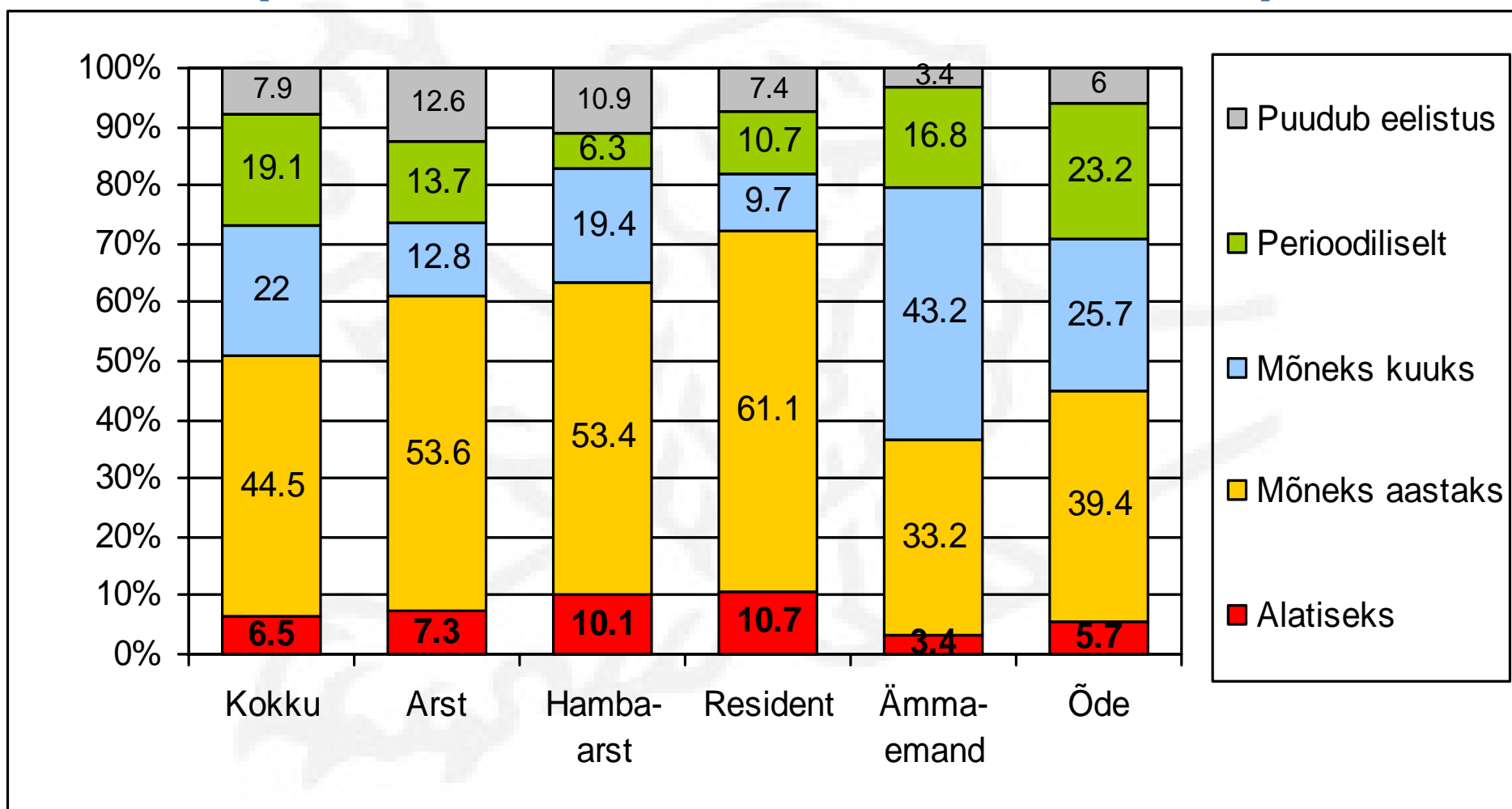
Välismaal töötamise soov vanuserühmade lõikes

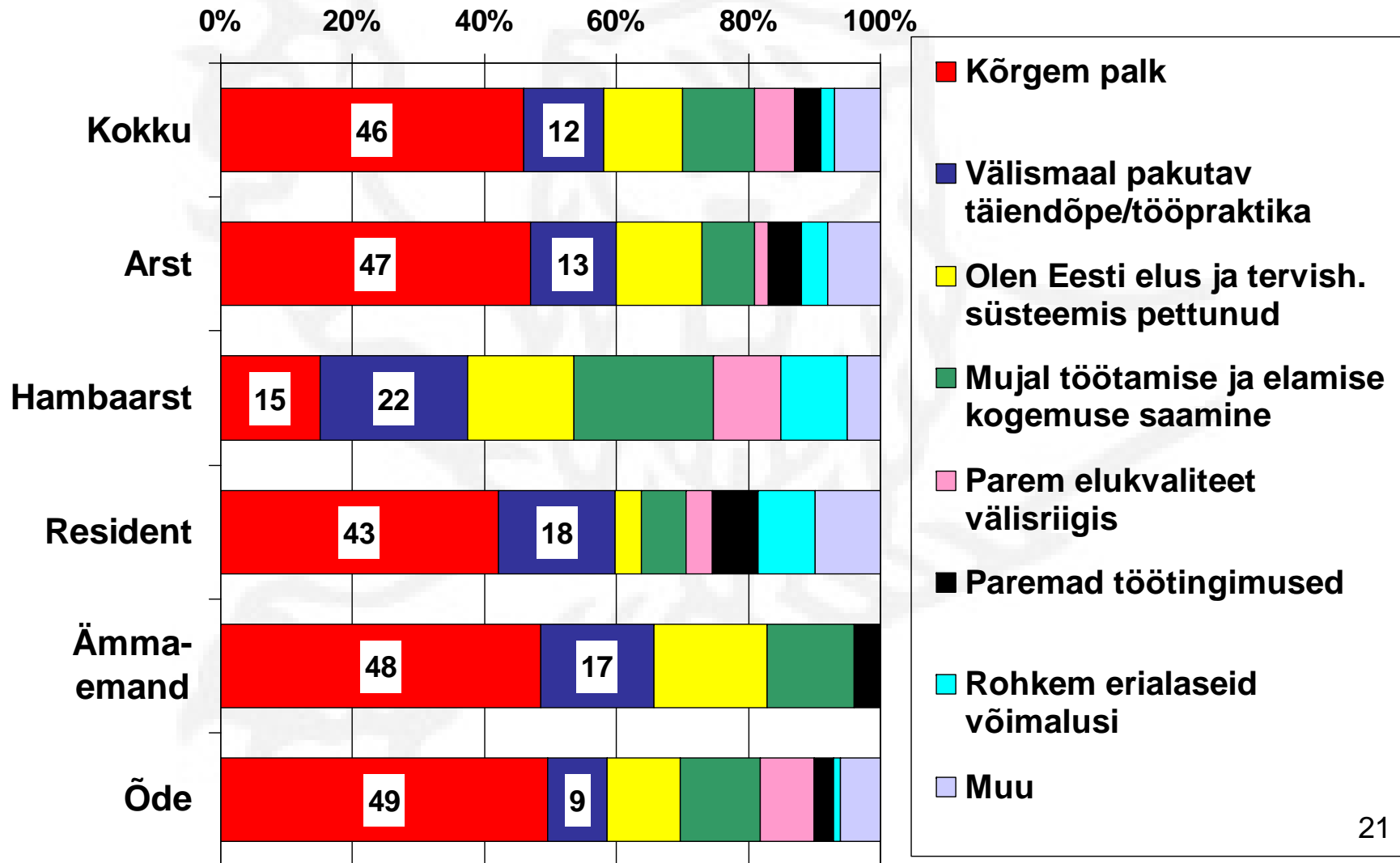
Õdede esimene eelistus sihtriigi osas (% minna soovijatest)

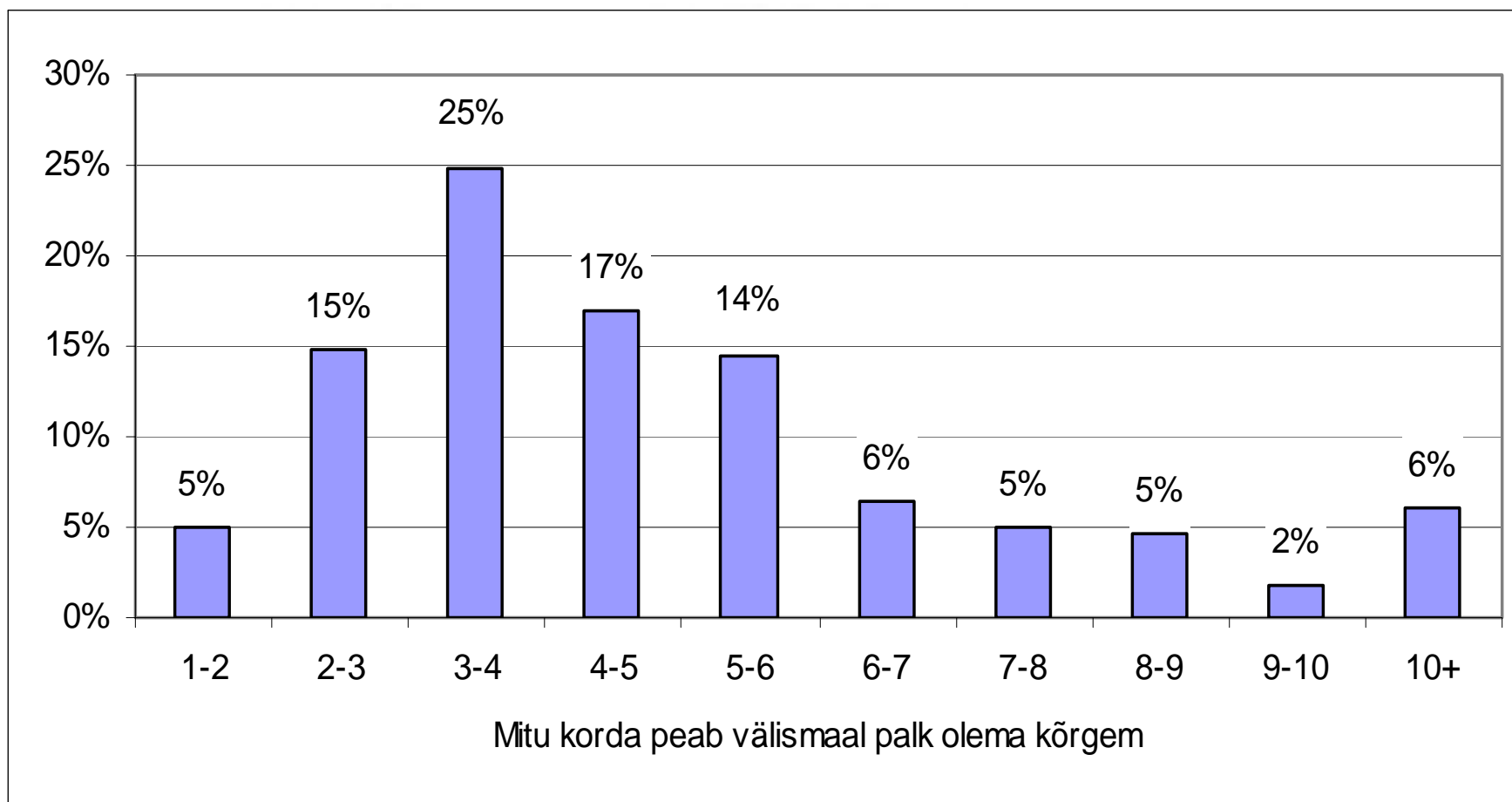
Töole mineku kestuse eelistused (% neist, kes soovib minna)

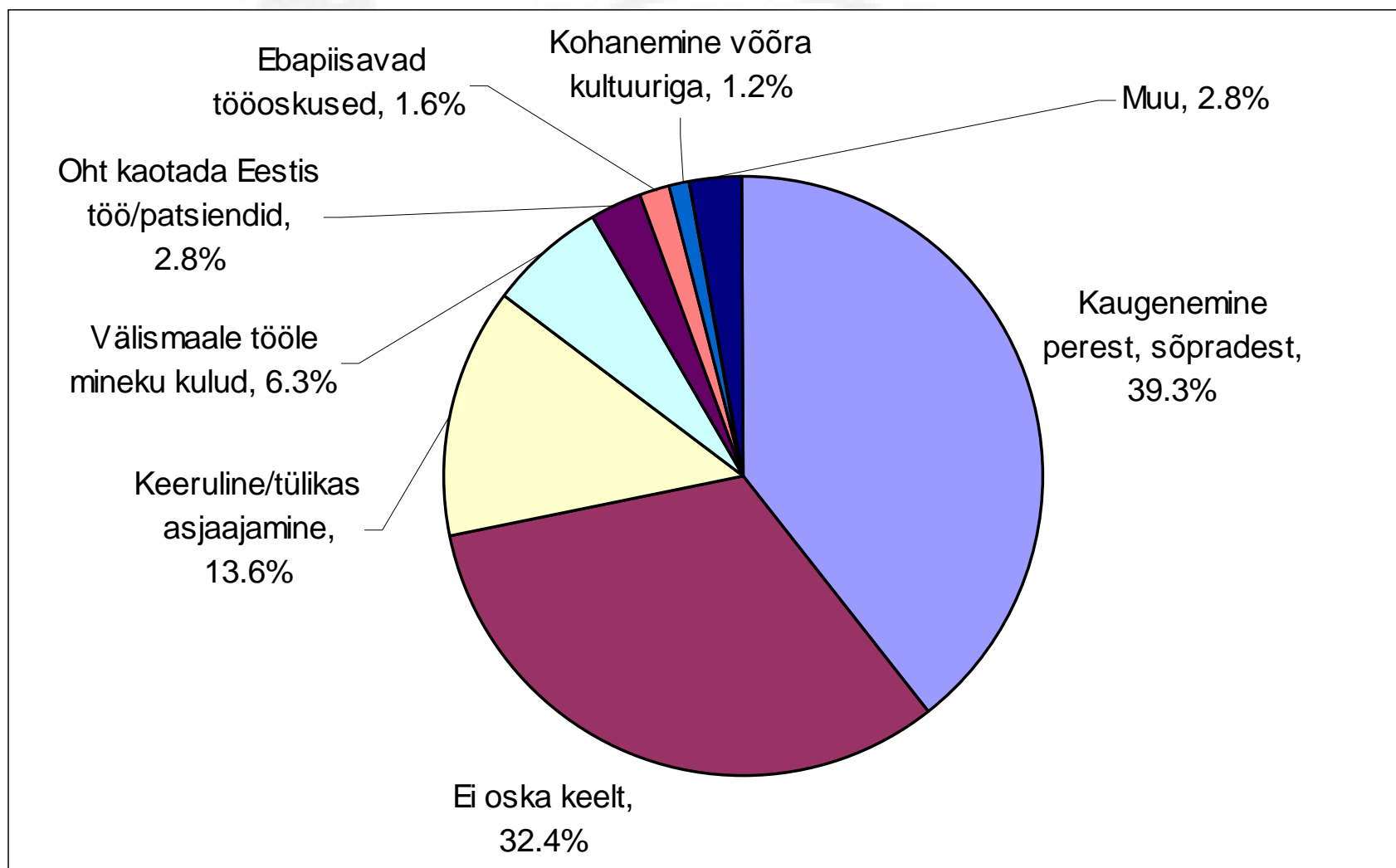
Esimesena nimetatud välismaal töötamise põhjuste jaotus

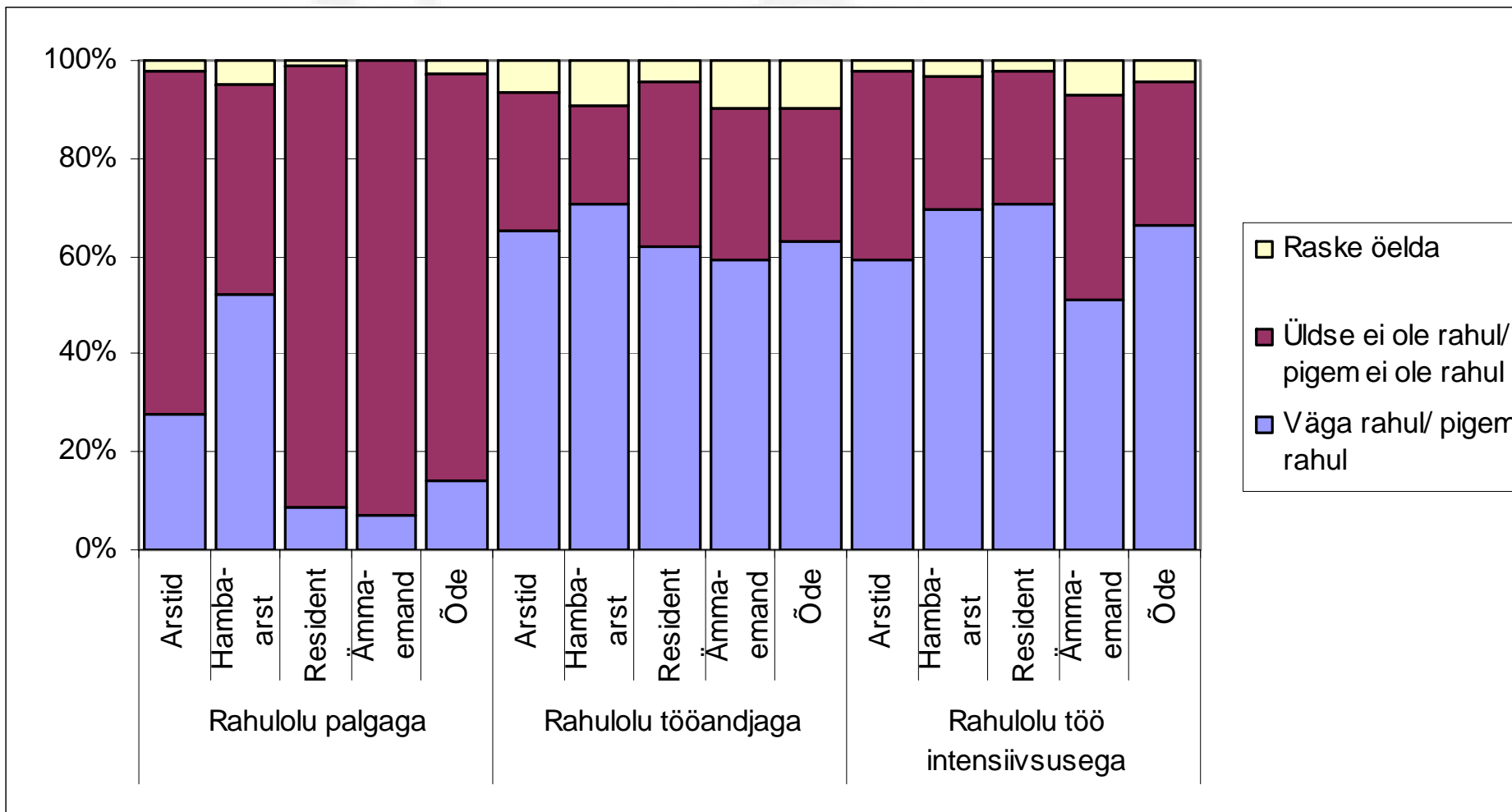
Mitu korda peab netopalk olema välismaal kõrgem, et õed läheks

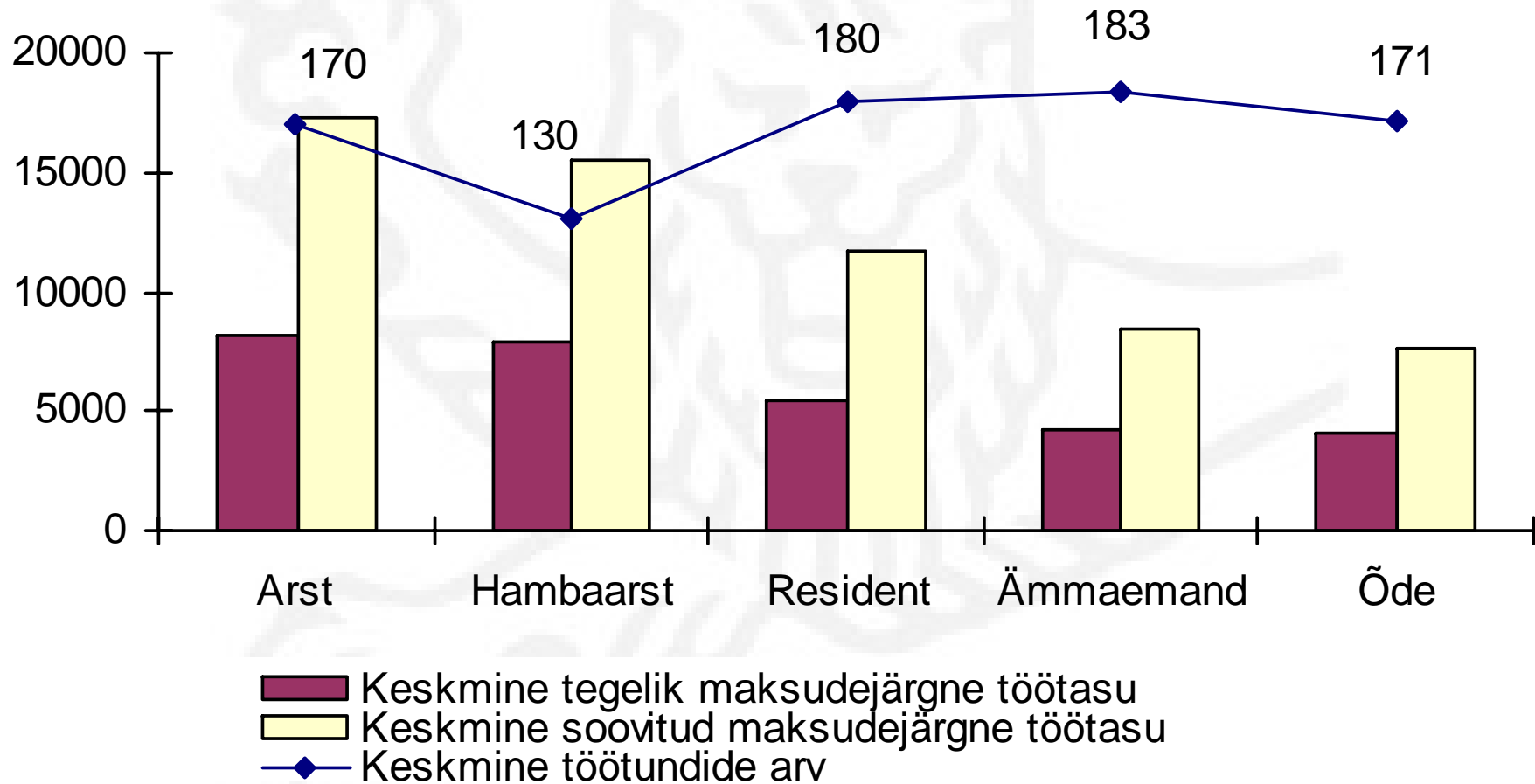
Välismaale mitte mineku põhjuste jaotus õdede seas (%)

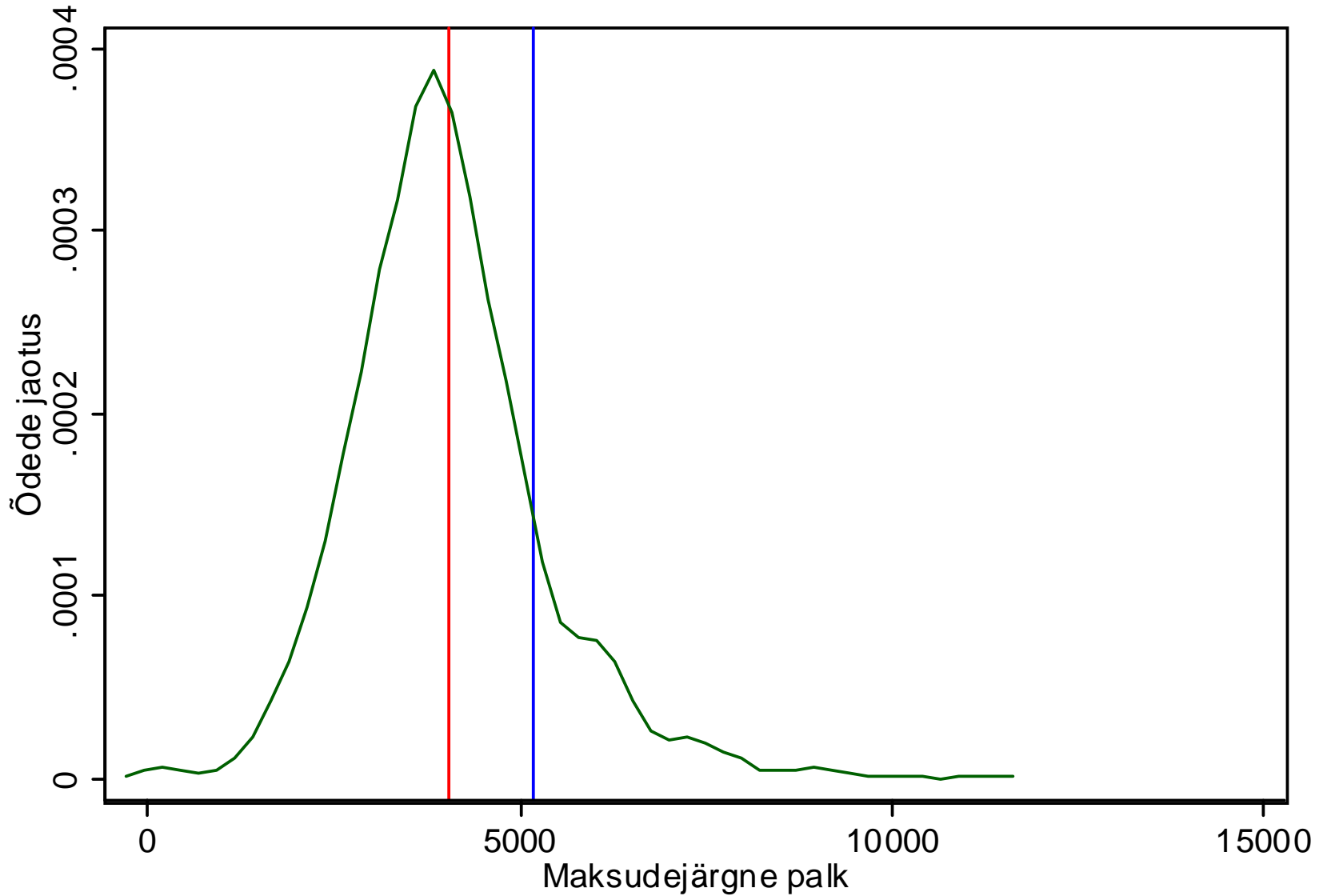
Tervishoiutöötajate jaotus rahulolu järgi

Tegelik ja soovitud palk, tegelikud töötunnid

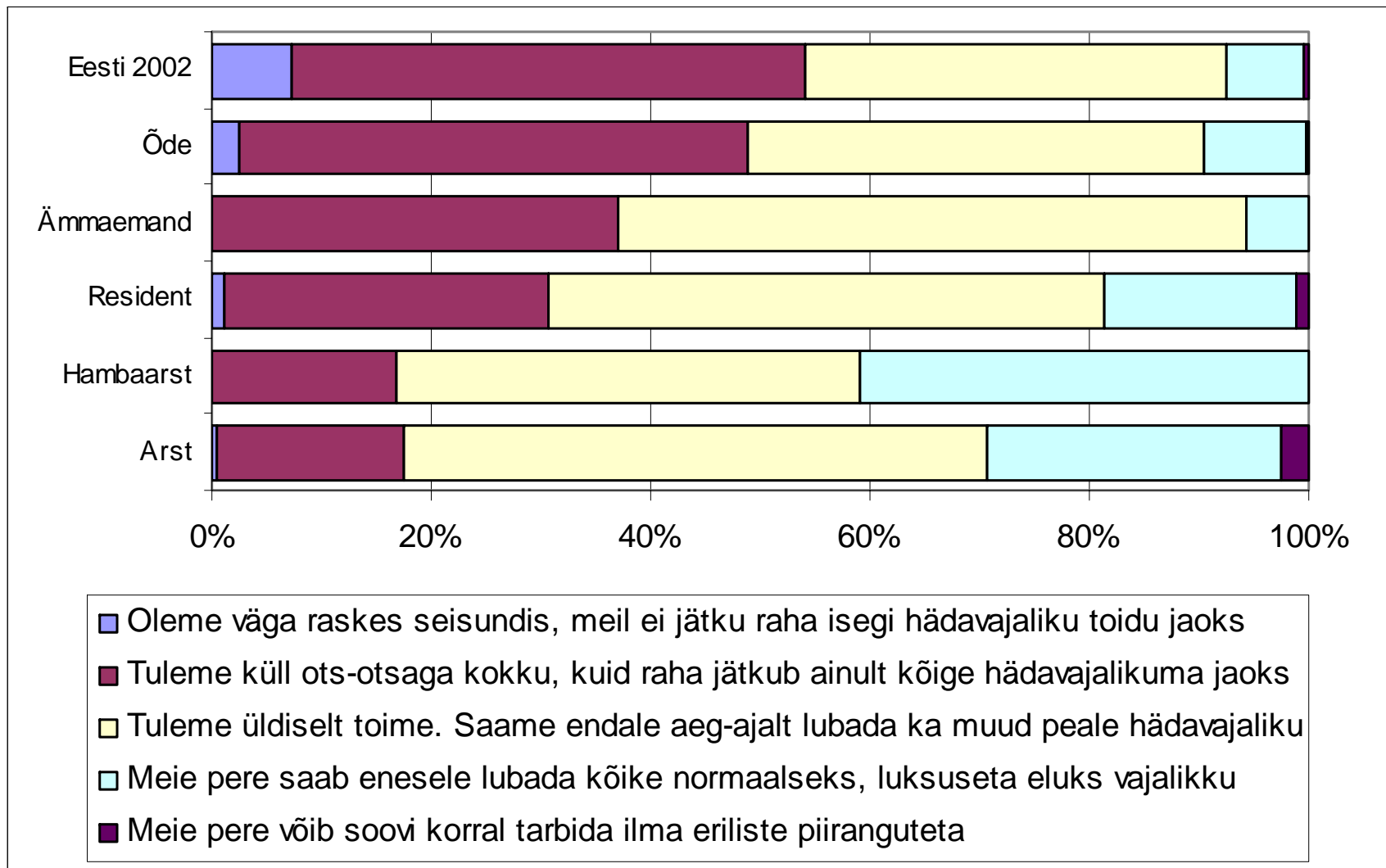

Õdede palgajaotus

punane - õdede keskmine netopalk Eestis, sinine - keskmine Eesti netopalk täiskohal 2003

Tervishoiutöötajate leibkondade toimetulek 2003 lõpp

Tervishoiutöötajate küsitluse kokkuvõte

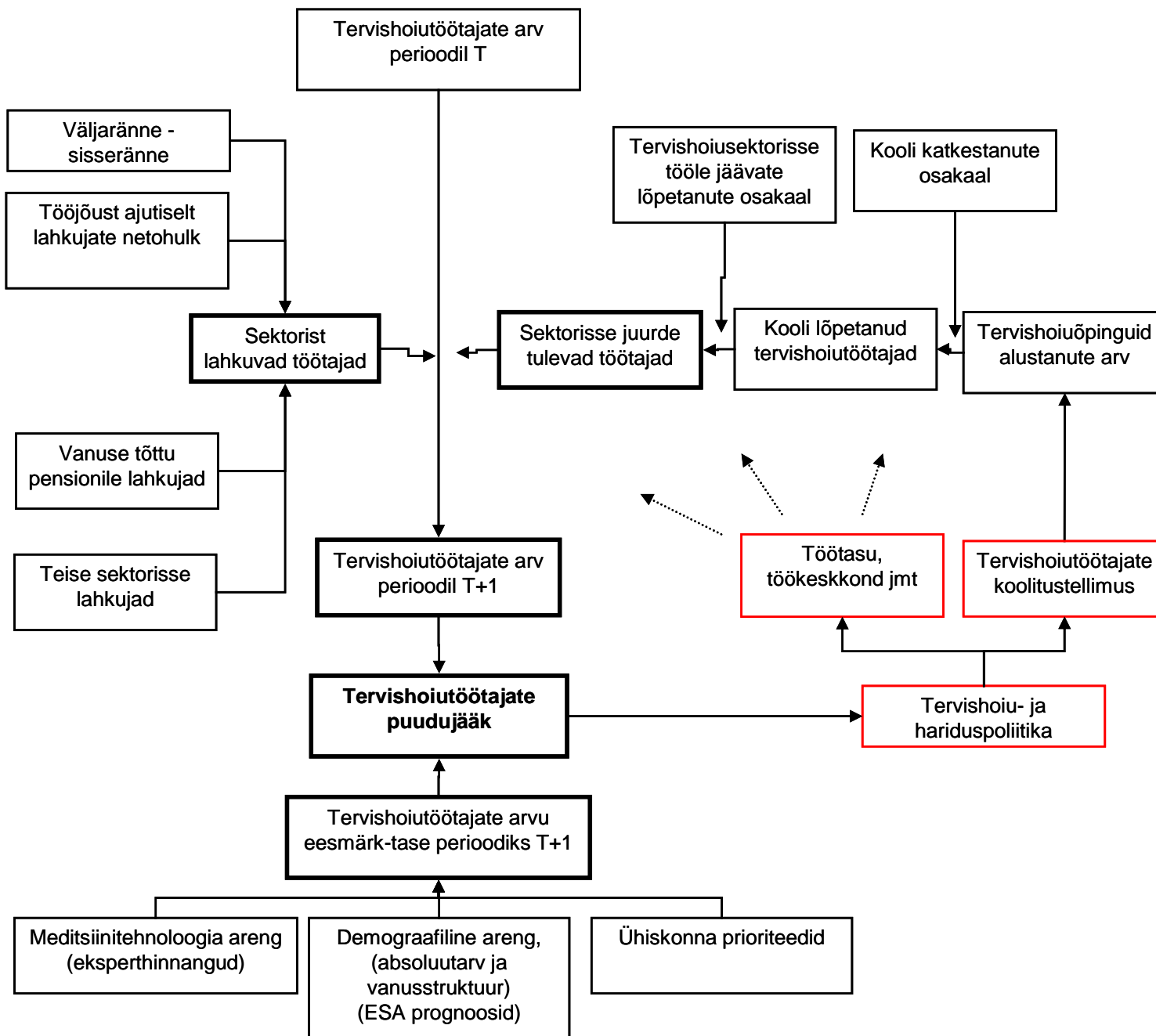
- Tervishoiutöötajatest **44%** ei taha minna välismaale tööle
- Tervishoiutöötajatest **5,4%** omab kindlat välismaale mineku plaani
- Enam soovivad minna **noored**
- Peamised minemise ajendid:
 - Kõrgem sissetulek, paremad töötingimused ja elukvaliteet, pakutav erialane kogemus
- Soovitakse minna **lahiriikidesse**
- Soovitakse minna **ajutiselt**
- Soovid sarnased teistes siirderiikides
- Õdede keeleoskus kehvem kui arstidel, aktiivne värbamine nende järgi väiksem – migratsioon ilmselt väiksem

**MIGRATSIOON,
TERVISHOIUTÖÖTAJATE ARV JA
KOOLITUSTELLIMUS**

Migratsiooni arvestamine koolitustellimuses

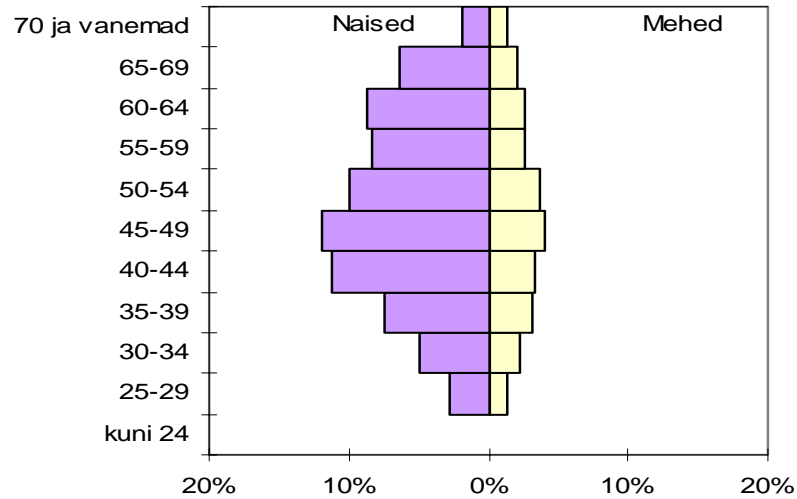
- Voogudel põhinev analüüs
 - Sisenejad ja väljujad
- Stsenaariumid teatud eelduste korral
 - Vajalik koolitustellimus ilma migratsioonita
 - Vajalik koolitustellimus migratsiooniga
 - Kui palju koolitustellimus suurem, et vältida puudujääki töötajate arvus
- Tuginetakse tervishoiuameti registriandmetele 2004. aprilli seisuga

Tervishoiutöötajate vanusjaotused

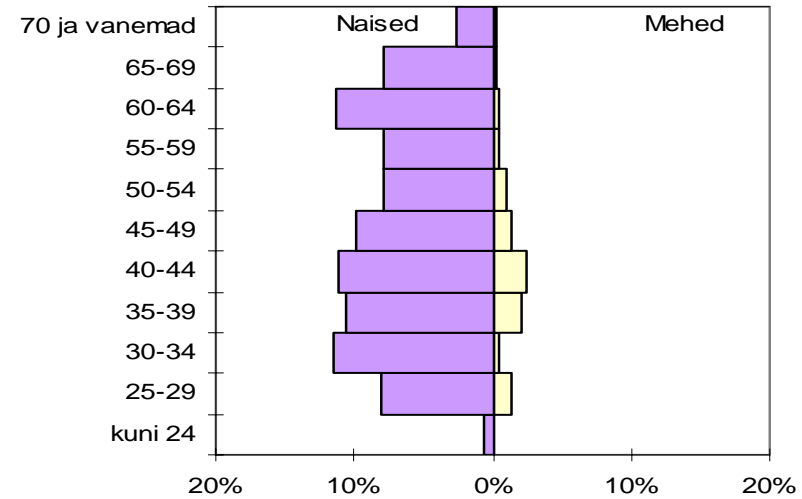
Arstid

Vanus

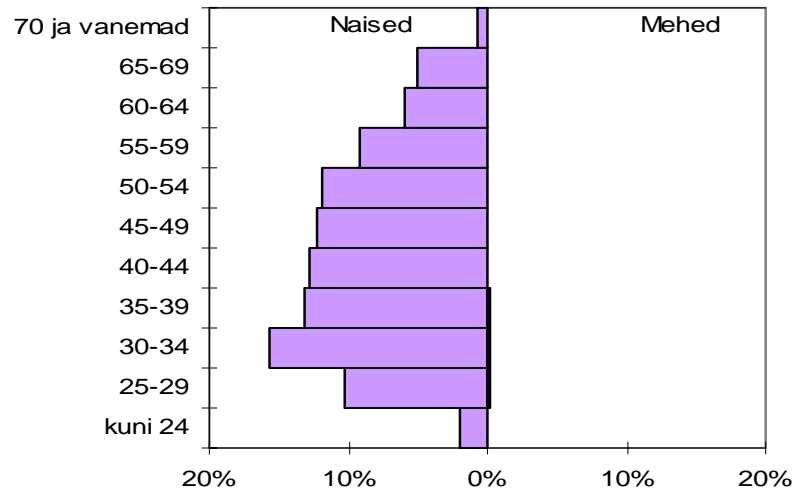
Hambaarstid

Vanus

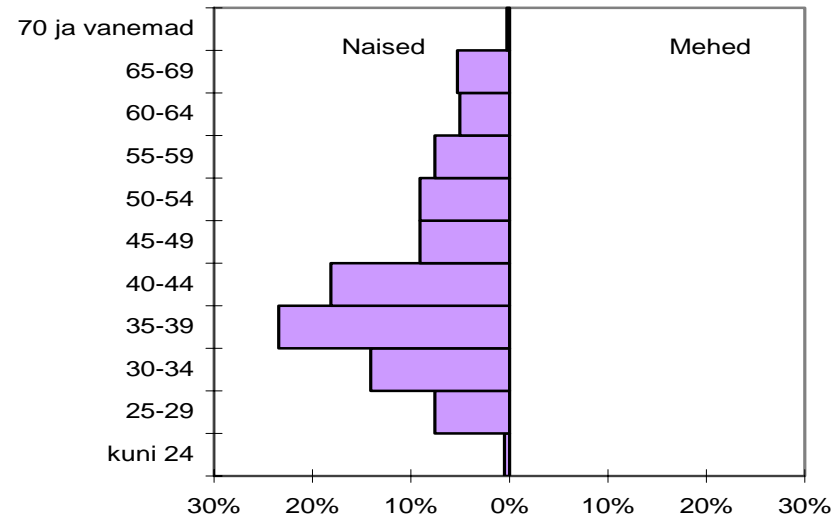
Õed

Vanus

Ämmaemandad

Vanus

Allikas: THA register

Migratsiooni suurus

- **Raske prognoosida; stsenaariumid**
- **Lähtekoht**
 - Kindlalt minejad lähiaastail 5,4% (ca 1% aastas)
 - Enam noored => kasvav tulevikus
 - Enamus soovib tagasi tulla => netomigratsioon väiksem
 - Võrgustik välismaal => migratsioon suureneb
 - Palgavahe väheneb => migratsioon väheneb aeglaselt
- **Peamine prognoosimise raskus: aktiivne värbamine, ka kõhklejad võivad minna**
 - Küsitlusest: 18% edasiarendatud plaaniga

Õed - eeldused

Lõpetanute osakaal õpingute alustanutest (ei mõjuta koolitustellimust)	75%
Lõpetanute osakaal, kes lähevad tervishoiusektorisse	85%
Tervishoiutöötajate arv 2004. aastal (registri andmed, 15.04.2004)	8185
Tase 1000 elaniku kohta 2004. aasta (ESA 1351 tuh. inimest 01.01.2004)	6,06
Aastane tööjõust lahkumine pensionile jmt	3,8%
Soovitud tase Eestis aastaks 2015, SM seisukoht	8,0
Rahvaarv aastal 2015 (ESA prognoos II), tuhat	1 281,3
Soovitud arv aastaks 2015	10 250
Migreerujate osakaal kokku (küsitlusest kindlate minejate osakaal)	5%
Mitme aasta jooksul migreerutakse (küsitlusest migreerumise aeg)	5
Aastane migratsioon keskmiselt 2004	1%
Tagasi tulijate osakaal (küsitluse järgi alatiseks soovib minna alla 10%)	90%
Tagasi tulevate töötajate keskmine tagasituleku aeg	5

Lõpetanute osakaal vastuvõetud tudengitest Tallinna Meditsiinikoolis

Õppeaasta	Vastuvõtt	Lõpetamisele vastava aasta vastuvõtt (t+3)	Lõpetajad	sh nominaalajaga lõpetajad	Lõpetajad/vastuvõtt, %
1998/1999	222		129		
1999/2000	234		0		
2000/2001	151		101		
2001/2002	218	222	154	129	69%
2002/2003	154	234	162	142	69%

Allikas: Sotsiaalministeerium viitega Tallinna Meditsiinikoolile, autorite arvutused

Meditsiinikooli lõpetanute osakaal, kes asus erialasele tööle

Õppeaasta	Tallinna Meditsiinikool			Tartu Meditsiinikool		
	Lõpetajate arv	Töötab erialal	Puuduvad andmed	Lõpetanud õdede arv	Töötab erialal	Osakaal
2000/2001	131	68%	32%			
2001/2002	154	78%	22%	69	64	93%
2002/2003	163	72%	28%	57	49	86%
2003/2004	62	84%	16%			
Keskmine		76%				89%

Allikas: Sotsiaalministeerium viitega Tallinna Meditsiinikoolile ja Tartu Meditsiinikoolile, autorite arvutused

Õdede osakaal vanusrühmades, kes lahkub erialalt - eeldus

Vanus	Õdede erialalt töötamise lahkumise tõenäosus, tingimusel, et ta on sektorisse tööle tulnud
kuni 24	
25-29	1,0%
30-34	1,0%
35-39	1,0%
40-44	1,0%
45-49	1,0%
50-54	5,0%
55-59	5,0%
60-64	15,0%
65-69	20,0%
70 ja vanemad	25,0%
Kaalutud keskmine, aastal 2004	3,8%

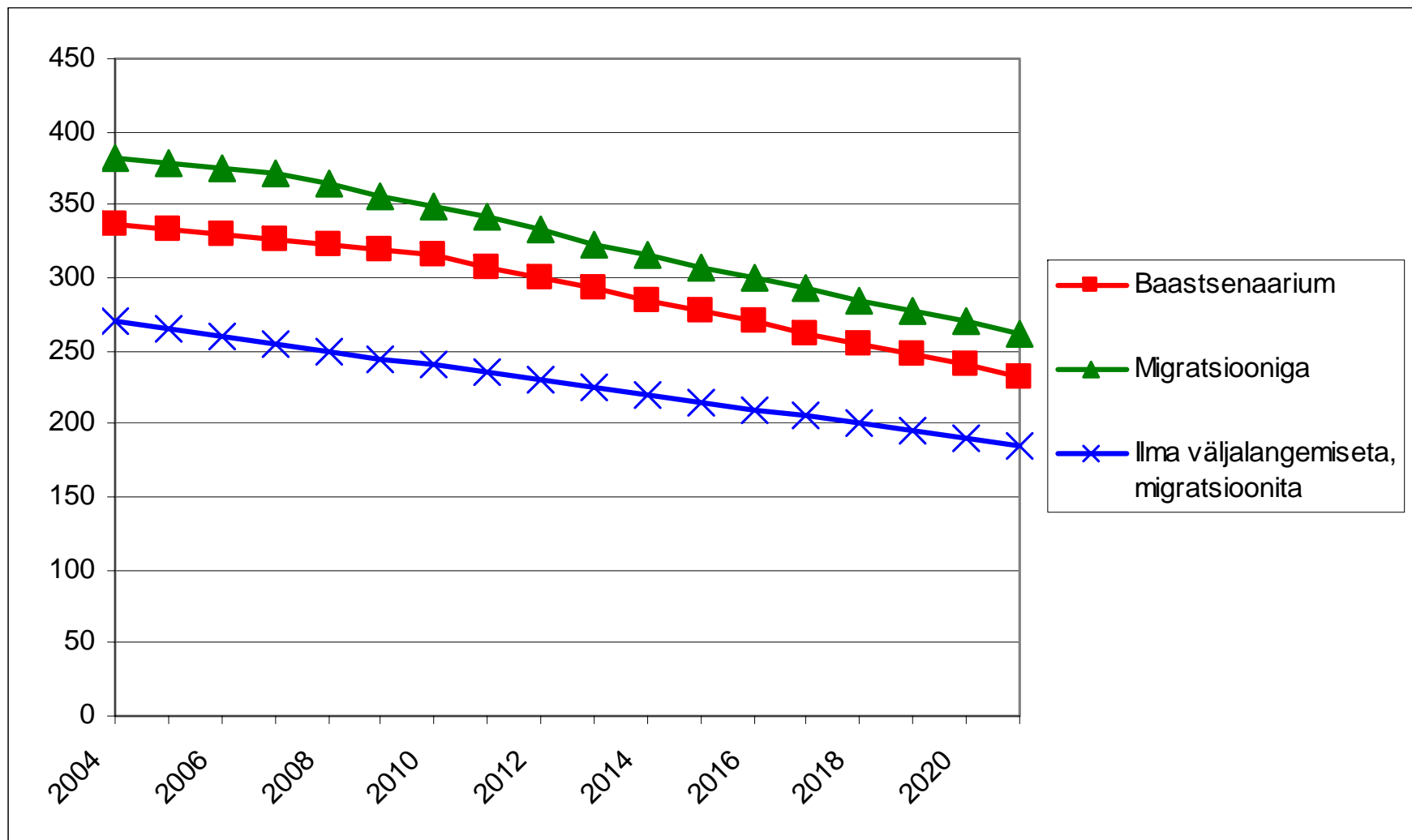
Allikas: eksperthinnang

Migratsiooni osakaal vanusrühmades - eeldus

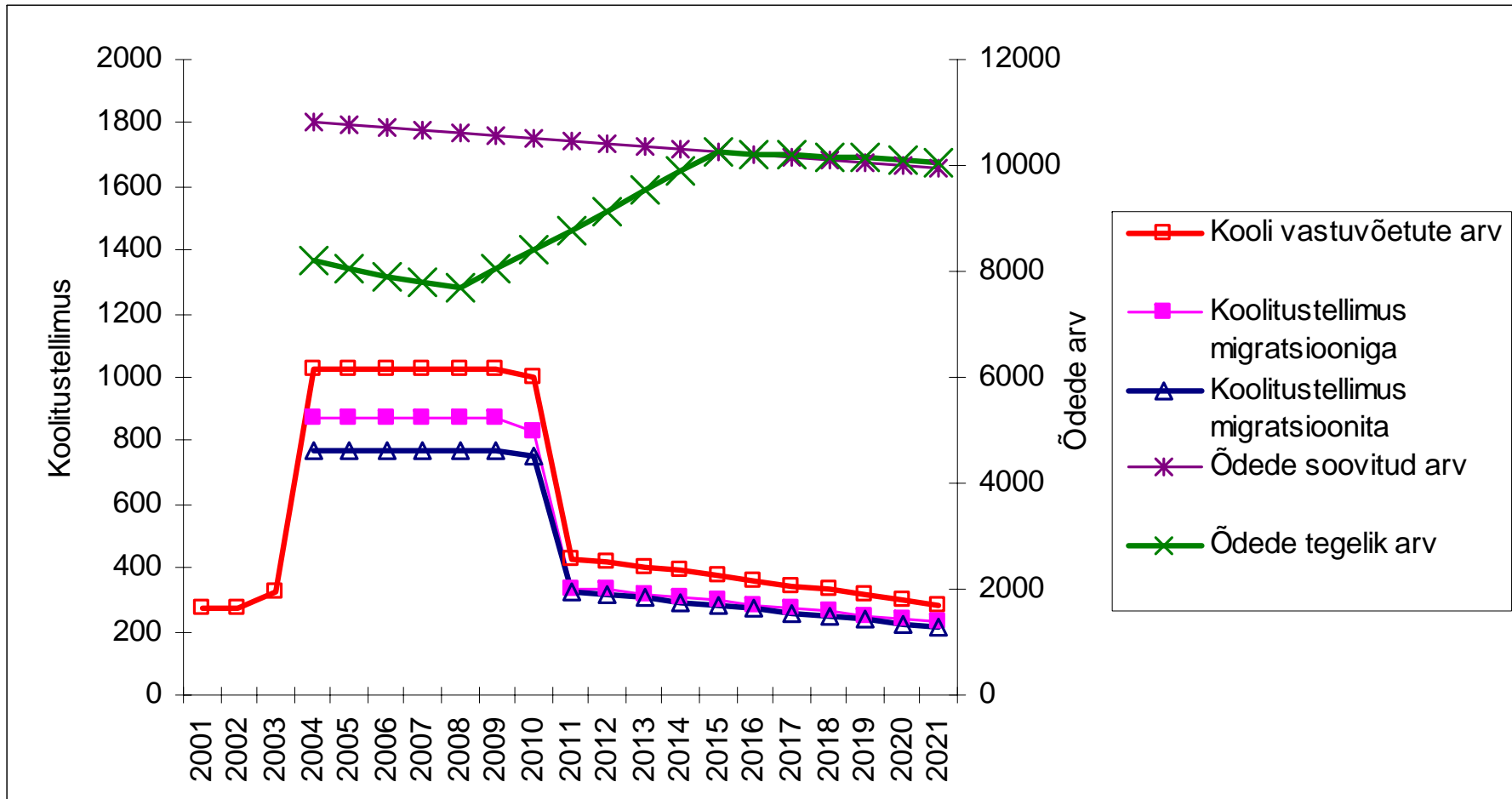
Vanus	Igal aastal emigreerujate osakaal vanusrühmades
kuni 24	3,0%
25-29	2,0%
30-34	2,0%
35-39	2,0%
40-44	2,0%
45-49	0,0%
50-54	0,0%
55-59	0,0%
60-64	0,0%
65-69	0,0%
70 ja vanemad	0,0%
Keskmine 2004	1,1%

Allikas: eksperthinnang, küsitlus

Õed – koolitustellimus, tase 6:1000

Õed – koolitustellimus, soovitud tase 2015. aastaks 8:1000

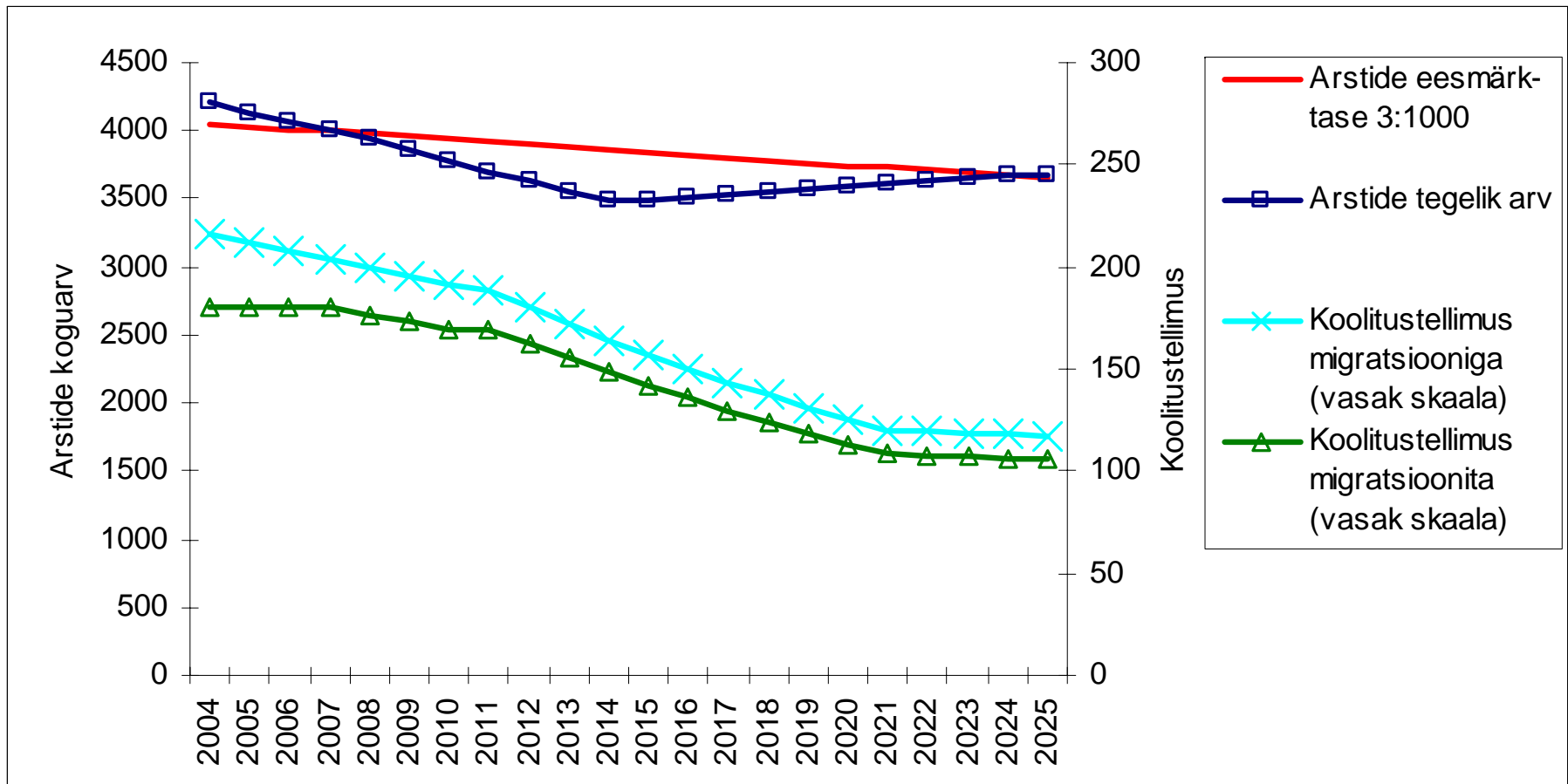
Järeldus õdede näite põhjal

- Migratsioon suurendab koolitustellimuse vajadust ca 10% keskmises perspektiivis
- Migratsiooni mõju võimendab suur väljalangevus koolist ja sektorist peale lõpetamist
- Migratsiooni lühiajaline mõju koolitustellimusele väheoluline 2015. a eesmärk-taseme (8:1000) saavutamise kõrval

Arstid - eeldused

Lõpetanute osakaal õpingute alustanutest (ei mõjuta koolitustellimust)	90%
Lõpetanute osakaal, kes lõpetavad residentuuri	90%
Residentuuri lõpetajate arv 2004-2007	366
Tervishoiutöötajate arv 2004. aastal (15.04.2004)	4217
Tase 1000 elaniku kohta 2004. aastal	3,12
Aastane tööjõust lahkumine pensionile jmt	3,7%
Soovitud tase Eestis aastaks 2015 SM seisukoht	3,00
Soovitud arv aastaks 2015	3 844
Migreerujate osakaal kokku	6,5%
Mitme aasta jooksul migreerutakse	5
Aastane migratsioon keskmiselt 2004	1,3%
Tagasi tulijate osakaal	90%
Tagasi tulevate töötajate keskmine tagasituleku aeg	5

Arstid – soovitud suhe 3,0:1000

Järeldus arstide näite põhjal

- Lühiajaliselt oleks vaja kiire koolitustellimuse kasv, kui soovida võimalikku puudujääki vältida - 160 residentuuri lõpetanud
- Pikaajaliselt optimaalne tase ca 100-110
- Migratsioon suurendab koolitustellimuse vajadust alguses ca 20%, hiljem ca 10%
 - Vanuse struktuuri mõju oluline
 - Noorematel selgelt suurem soov välismaale minna
- Vaja arvestada koolitustellimuse pikka viitaega
 - Oht, et tulevad tööturule, siis kui migreerunud tagasi

UURINGUS DISKUTEERITUD POLIITIKAVALIKUD

Poliitikavalikud (1)

1. Suurendada koolitustellimust

- Koolituskoha maksumuse kulu, täiendav 10-20%
- Ei tegele migratsiooni sisuliste põhjustega
- Ebaefektiivne pika viitaja tõttu
- Ressursside kadu tingituna väljalangemisest

2. Tõsta töötasu - töötasu olulisim mineku põhjus

a) Tõsta kõigi töötasu

– täiendav palgakulu “rahuloluni” 1,7 miljardit kr aastas

b) Keskenduda noortele

- Residentide töötasu
- Õppelaenu kustutamine noortel
- (Välismaised) koolitused

Poliitikavalikud (2)

3. Töötingimuste parandamine

- **Teine enim mainitud põhjus**
 - Füüsilised töötingimused, ületunnid, suhtumine

4. Olemasolevate ressursside parem kasutamine

- **Vähendada õppest ja sektorist väljalangemist**
 - Töötasu ja töötingimused, kutsenõustamine
- **Pikendada aktiivset töötamise perioodi – üldine tööpoliitika**
 - Naiste pensioniea tõus, töö- ja pereelu paindlik ühitamine
- **Välismaal olevate töötajatega kontakti hoidmine - tagasi tulevate töötajate oskuste rakendamine**

Poliitikavalikud (3)

5. Riikidevahelised kokkulepped

- Aktiivne värbamine
- Õpetamiskulude tasumine

6. Värbamine teistest riikidest

- Nt õdede puudujäägi katmine

7. Administratiivsed piirangud

- Õppekulude kompenseerimine
 - Raske teha vahet teiste kutsetega

Mida veel uurida, et aru saada õdede käitumisest?

- 1. Kui palju jätab kooli pooleli?**
 - Miks? Kuhu minnakse? Miks üldse tullakse õeks õppima?
- 2. Kui palju ei tule peale lõpetamist sektorisse?**
 - Miks? Kuhu sektorisse ja mis ametisse minnakse?
- 3. Kui palju lahkub sektorist tööea jooksul?**
 - Miks? Kuhu minnakse?
- 4. Kuidas on seotud õdede palk ja soovitud töötunnid?**
 - Kas töötasu tõus toob kaasa tegeliku töötundide tõusu või vähenemise? Kas toob juurde inimesi sektorisse?
- 5. Kui pikad on keskmiselt lapsehoolduse perioodid? Millal minnakse keskmiselt pensionile?**
- 6. Õdede leibkonna struktuur ja sissetulekud**
- 7. Optimaalne õdede arvu seos arstide arvuga?**

TÄNAN TÄHELEPANU EEST!